

Tisková zpráva, 18. dubna 2024

Nový policy brief think-tanku IDEA při Národohospodářském ústavu Akademie věd ČR „Rizika reformy doktorského studia“ upozorňuje na potenciální problémy spojené s rozdělováním veřejné finanční podpory doktorského studia mezi vysoké školy. Jaké jsou možné slabiny připravované reformy, která má za cíl efektivitu systému výrazně zvýšit?

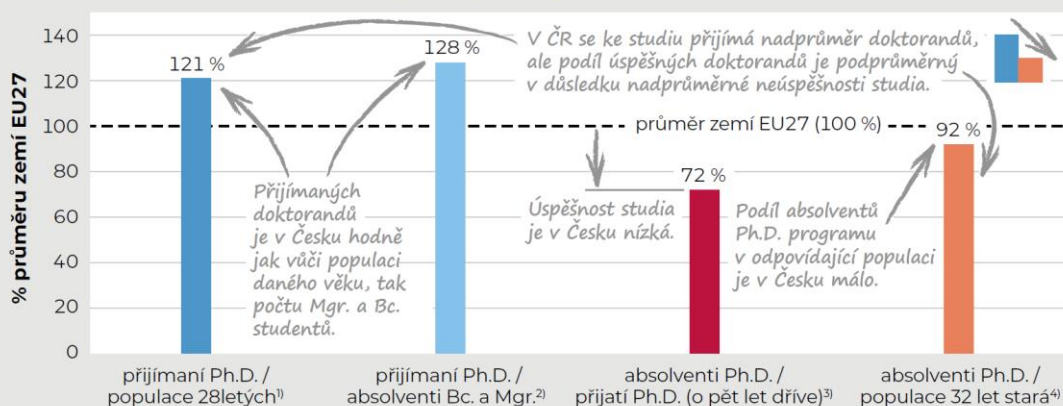
Plánovaná reforma¹ financování doktorského studia si klade za cíl zvýšit dlouhodobě neefektivní podporu vědeckého vzdělávání v zemi. Vychází z toho, že ve srovnání s EU je sice u nás doktorandů více, nicméně svá studia dokončují méně. To je mimo jiné způsobeno nízkými doktorandskými stipendii, která vedou k tomu, že se doktorandi často vedle studia věnují i jiným aktivitám.

Reforma financování doktorského studia by podle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) měla vést k významnému krácení počtu studentů a mohla by k rozdělování podpory napříč vysokými školami využívat indikátor míry dokončování studia. Na první pohled se toto kritérium zdá logické – problém je přeci nízká míra dokončování studia, nicméně analýza IDEA ukazuje, že tento ukazatel by paradoxně efektivitu systému mohl zhoršit.

Z analýzy totiž vyplývá, že míra dokončování studia nesouvisí s vědeckou kvalitou Ph.D. programů. Nízkou míru dokončování mohou mít jak nekvalitní programy, kde se studentům školitelé málo věnují, tak náročné programy, kde se dělá špičková věda, a kde absolventy směřují k prestižní pracovní kariéře.

¹ Jde o novelizaci zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a dalších souvisejících zákonů <https://odok.cz/portal/veklep/material/KORNCNUTLVWM/>

Graf 1: Indikátory doktorských programů České republiky v % průměru zemí EU27

- 1) Přijetí studenti do Ph.D. programů v roce 2016 na populaci osob starých 28 let v tom roce.
 - 2) Přijetí studenti do Ph.D. programů v roce 2016 na absolventech Bc. a Mgr. programů v tom roce.
 - 3) Absolventi Ph.D. programů v roce 2021 z přijatých studentů Ph.D. v roce 2016.
 - 4) Absolventi Ph.D. programů v roce 2021 na populaci osob starých 32 let v roce 2021
- Zdroj: Vlastní výpočty na datech Eurostatu

Doktorské vzdělávací programy jsou navíc v ČR velké (počtem studentů Ph.D. oproti počtu magistrů) právě tam, kde se dělá kvalitní věda. Z toho vyplývá, že např. symetrické krácení rozsahu doktorských studií na vědecky slabších a vědecky silnějších školách (se stejnou mírou dokončování) by vedlo v absolutním vyjádření k rozsáhlejšímu škrtání doktorského studia tam, kde má toto studium vyšší kvalitu.

Nadto by alokace podpory podle míry dokončování vedla k velkému mezioborovému přerozdělení podpory, které nesouvisí s vědeckou kvalitou doktorských studií, ale je dané oborovými rozdíly v dostupnosti jiných zdrojů podpory či atraktivitě trhu práce.

"Alokace podpory vědeckého vzdělávání dle míry dokončování by vedla k významnému a do velké míry arbitrárnímu mezioborovému přerozdělení podpory bez vztahu ke kvalitě vědy," shrnuje spoluautor studie Štěpán Jurajda.

Přítom tlak a motivace na vyšší dokončování studia je vytvářen už jiným reformním krokem, a to tím, že se stanoví minimální výše podpory doktoranda/ky a na VŠ se pošle fixní částka na doktorská studia, ne podpora "na studenta". Bude tak odpovědností dané VŠ, aby zajistila dostatečně vysokou podporu studentů, a aby proto významně, o cca třetinu, snížila počet studentů, čímž na každého zbyde více z fixní celkové částky od MŠMT.

Použití kritéria míry dokončování jako dominantního ukazatele pro alokaci podpory tak paradoxně není v souladu s reformním záměrem lépe zacílit podporu Ph.D. programů. Podpora by měla dominantně vycházet z kvality vědeckého vzdělávání (tj. hodnocení kvality vědy) a ze schopnosti umisťovat Ph.D. absolventy do prestižních vědeckých či aplikovaných pozic, kde je zjevně využito jejich vědeckého vzdělání (tj. sběru dat o tzv. placementu studentů, např. jen pro 10 procent nejlepších absolventů). Případně by se v alokaci měly

odrážet národní oborové priority reflektující ekonomické a společenské potřeby motivující zajištění minimálního rozsahu společensky potřebných oborů.

Reformní změny českého systému doktorského studia by kromě zavedení hodnocení Ph.D. programů na základě kvality vědy a umístování Ph.D. absolventů měly jít dále, např. by reforma doktorského studia mohla souviset s diverzifikací systému terciárního školství tak, aby se legitimizovaly vysoké školy bez Ph.D. programů.

Policy brief je dostupný na <https://idea.cerge-ei.cz/>. Vznikl s podporou Akademie věd ČR v rámci programu [Strategie AV21 Společnost v pohybu](#). Celý text k dispozici [zde](#).

Kontakt na autory studie:

Daniel Münich, daniel.munich@cerge-ei.cz, 736 607 705

Jiří Grosman, jiri.grosman@cerge-ei.cz

Štěpán Jurajda, stepan.jurajda@cerge-ei.cz

Administrativní kontakt pro média:

Eva Peňázová, eva.penazova@cerge-ei.cz, 602 698 440

IDEA při CERGE-EI, Politických vězňů 7, Praha 1, idea@cerge-ei.cz

Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA) při Národohospodářském ústavu AV ČR, v. v. i. je nezávislý akademický think-tank zaměřující se na analýzy, vyhodnocování a vlastní návrhy veřejných politik. Doporučení IDEA vychází z analýz založených na faktech, datech, jejich nestranné interpretaci a moderní ekonomické teorii. IDEA je projektem Národohospodářského ústavu Akademie věd České republiky, který spolu s Centrem pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy (CERGE) tvoří společné akademické pracoviště CERGE-EI.

